

Høring – NRK-plakaten

1. Innledning

Skuespillerforbundet er en fagforening og interesseorganisasjon som organiserer over 1600 profesjonelle norske skuespillere. Av disse har ca. 152 fast ansettelse i en teaterinstitusjon. De øvrige arbeider i kortvarige tilsetningsforhold, og stadig flere organiserer og eier sine egne kompanier i det frie scenekunstheltet.

De kortvarige tilsetningsforhold består primært av midlertidige ansettelsesforhold hos teatre, produsenter av audiovisuelt innhold og NRK. Slike kort varige ansettelsesforhold er enten hjemlet i særtariffavtaler etter aml § 14-9 (4) eller i de alminnelige unntaksbestemmelser i aml § 14-9 (2).

Felles for de ca. 90 % av våre medlemmer som er tilsatt midlertidig er at de utgjør en ekstrem fleksibel ressurs for produsentene og NRK. Men felles er også at langt de fleste står i en økonomisk usikker posisjon, og må kontinuerlig være på jakt etter det neste jobben. Det stiller dem i en naturlig svak forhandlingsposisjon når de skal forhandle vilkår for lønn, vilkår for ansettelsen – men naturligvis også spørsmål om vilkår for overføring av rettigheter.

Den individuelle forhandlingsposisjon kan i noen grad styrkes i form av tariffavtaler for de ulike områder. Men tariffavtaler binder ikke uorganiserte produsenter eller andre/nye aktører som produserer innhold.

2. Andre høringssvar mv.

Skuespillerforbundet er medlem av Kunstnernettverket samt Norwaco og støtter på generelt grunnlag deres innspill. I tillegg til dette støttes innspillene fra Norsk filmforbund (NFF) og Norske Filmregissører (NFR).

I tillegg til ovenstående innspill fra nevnte organisasjoner ønsker Skuespillerforbundet å komme med få egne betraktninger vedr. NRK-plakaten § 17 (krav om stimulering av norske produksjonsmiljøer) samt § 30 (allmenn tilgjengelighet).

3. NRK og den audiovisuelle bransjen

I forbindelse med åpen høring i Stortingets familie- og kulturkomité mandag 8. juni 2026 vedr. «Endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet)» uttalte juridisk direktør i NRK, Olav Andreas Nyhus, bl.a. følgende;

«Vi skaper, erverver og tilgjengeliggjør rettighetsbeskyttet materiale antakeligvis i større grad enn noen annen norsk virksomhet. Daglig inngår vi avtaler med opphavere og kunstnerisk medvirkende, og vi har avtaler med de store

organisasjoner som representere rettighetshavere. Vi har følgelig bred praktisk erfaring, og vi legger vekt på at både åndsverksloven og avtalepraksis skal stimulere det skapende og kreative miljøet i Norge og sikre ryddige avtaleforhold, rimelig vilkår og forutberegnelighet for alle parter»¹

NRK spiller qua sin størrelse en stor rolle i den audiovisuelle bransjes økosystem. Det er ubetinget det mediehus som inngår flest avtaler med andre aktører i bransjen, inklusive Skuespillerforbundet. Med så stor rekkevidde og innflytelse på bransjen kan det derfor undre at Medietilsynet nøyes med en helt summarisk vurdering av NRK sin avtalepraksis øverst på side 17 i deres rapport;

«Medietilsynet viser til at departementet, senest i tilknytning til arbeidet med de fireårige styringssignalene for 2023–2026, ikke vurderte det som hensiktsmessig å regulere NRKs avtalemessige forhold i allmennkringkastingsoppdraget. Samtidig ble det lagt til grunn at NRK etterlever åndsverklovens bestemmelser om rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Medietilsynet følger departementets vurderinger og har ikke gått nærmere inn på hvordan NRK opptrer i avtalemessige forhold»²

NRK har mye makt, både direkte som avtalepart i div. avtaler og som normsettende eller toneangivende institusjon i bransjen. Og med mye makt kommer stort ansvar. Mens Skuespillerforbundet er enige i den første del av uttalelsen til Nyhus om NRKs rolle i bransjen, er vi ikke ubetinget enige i den siste setningen om NRK som avtalepart.

Dette opplever Skuespillerforbundet på to ulike måter. Dels som fagforening for de skuespillere som ansettes hos underleverandører av dramaproduksjoner til NRK, og dels som avtalepart i vår egen tariffavtale med NRK.

4. NRK og underleverandørene

Skuespillerforbundet har en tariffavtale med Virke som omfatter skuespillere som ansettes av eksterne leverandører av innhold til NRK. Disse avtaler fastslår bl.a. hva som er rimelig vederlag for overgang av rettigheter fra skuespiller til produsenten.

At skuespillene (som alle andre kunstnere) har krav på et rimelig vederlag, en rimelig betaling, for overgang av rettigheter innførte stortingset i § 69 i revidert åndsverkslov av 2018. I forbindelse med innføringen av den nye lovbestemmelse uttalte departementet i Prop. 104 L (2016 – 2017);

«At skapende og utøvende kunstnere sikres rimelige vederlag ved overdragelse av sine rettigheter, bidrar til å oppfylle opphavsrettens mest grunnleggende formål, nemlig å sikre et effektivt vern som gir den skapende og utøvende kunstneren rett til å råde over sine rettigheter og dra økonomisk nytte av dem, og dermed også stimulere til fortsatt kunstnerisk virksomhet»³ (vår fremhevning)

¹ Ca. 05:48 minutter innen i «Video fra høring 8. jun. kl. 12.14 - 2/3» <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/videoarkiv/Arkiv-TV-sendinger/?h=10005807&dateid=10006128&del=2&rtid=121455&msid=0>

² «NRKs bidrag til mediemangfoldet», Medietilsynet, april 2026

³ Side 238, høyre kolonne, nederst (Pkt. 6.4.6.1 Overordnede vurderinger)

Om hva som kan regnes som «rimelig» skriver departementet i Prop. 104 L (2016 – 2017);

«Vurderingen skal skje i lys av «hva som er vanlig på området», hvilket tilsier at bransjenormer og standardavtaler tillegges vekt når slike foreligger. Når standardavtaler er fremforhandlet av store organisasjoner med mange medlemmer, er det nærliggende at de gir uttrykk for et vederlagsnivå som er rimelig. Men dette bør ikke uten videre legges til grunn dersom en av partene i avtalen som skal vurderes, kan vise til særlige forhold som godtgjør at nivået i denne skal være et annet. Gjengs vederlagsnivå bør f.eks. ikke legges til grunn om en av partene kan vise til forhold som gjør at dette nivået ikke er rimelig»⁴

Dette er altså et krav etter den åndsverkslov som Nyhus uttaler NRK legger vekt på i sin avtaleinngåelse. Dette kravet er ivaretatt når det er organiserte arbeidsgivere som er underleverandører, og også de uorganiserte underleverandørene som forholder seg til hva partene på arbeidsmarkedet har avtalt.

Dessverre er det også uorganiserte produsenter som opptrer som underleverandører til NRK, som velger å ikke forholde seg til dette.

Det er avtale- og organisasjonsfrihet i Norge, og Skuespillerforbundet hverken kan eller vil kreve at NRK produserer alt innhold selv og/eller bare bruker organiserte leverandører.

Men NRK må som landets største statlige kulturinstitusjon være *forpliktet* til å påse at *alle* underleverandører følger gjeldende bransjenorm uansett om de er organisert eller ikke. Dette ansvaret må tydeliggjøres, likesom det må tydeliggjøres at dette skal skje på NRK sitt eget initiativ.

Hvis ikke vil NRK, med departementets ord, ikke sørge for å stimulere kunstnerisk virksomhet jf. NRK-plakaten § 17 – hverken når det gjelder kunstnerne eller de underleverandører som iakttar gjeldende bransjenorm og faktisk betaler rimelig vederlag.

5. NRK og Skuespillerforbundet

Innledningsvis skal det understrekes at Skuespillerforbundet har et godt samarbeid med NRK. Vi har bl.a. en egen tariffavtale med dem som gjelder for NRKs egne produksjoner⁵.

Gjeldende tariffavtale stammer fra 2015, og var på mange måter nyskapende i nordisk sammenheng. Skuespillerforbundet mener av ulike årsaker at det er grunn til å se på avtalen igjen, men dette er et forhold mellom NRK og Skuespillerforbundet.

Likevel fremhever vi her forhold som ligger utenfor tariffavtalen, men som påvirker den betalingen som skjer via tariffavtalen. Dette bunner i at den teknologiske utviklingen, som i så mange andre henseender, har medført utilsiktede konsekvenser.

⁴ Side 335, høyre kolonne, nederst (Til § 69 Rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett)

⁵ Såkalte «in house»-produksjoner

Skuespillerforbundet har for en stor del av den distribusjonen som ligger ut over den primære kringkasting og/eller distribusjonen via www.nrk.no, overdratt retten til å forvalte medlemmenes rettigheter, til Norwaco.

Distribusjonen på www.nrk.no oppfyller, slik Skuespillerforbundet ser det, kravet om at «NRKs allmennkringkastingstilbud skal være gratis tilgjengelig for hele befolkningen på minst én distribusjonsplattform», jf. NRK-plakatens § 30.

Men i dag distribueres NRK innhold på en rekke ulike måter; Måter som ikke var funnet opp da tariffavtalen ble inngått.

Kommersielle distributører av tv-pakker til brukere, distribuerer i dag NRK sitt innhold delvis ved å lenke direkte opp til NRK sin gratis distribusjon. EU har igjennom rettspraksis slått fast at det ikke krever samtykke fra rettighetshaver å lenke til innhold som ligger lovlig, fritt tilgjengelig på internett. Så selv om disse kommersielle distributørene selger det *samme* produkt til sluttbrukerne som før denne lenketeknologi ble funnet opp, så skal de altså ikke lengre innhente samtykke til og betale for bruken fra Norwaco.

Det er uheldig idet det i høy grad påvirker størrelsen på den samlede rettighetsbetalingen som kunstnerne mottar, jf. NRK-plakatens § 17 samt § 69 i åndsverksloven. I tillegg kan man se dette som en form for statsstøtte til kommersielle aktører, når de kan distribuere deler av NRK sitt innhold gratis.

Dette er ikke noe som NRK ikke kan løse. Det krever at NRK implementerer en eller annen form for teknologisk foranstaltning som gjør at de kommersielle distributørene ikke kan lenke opp til innholdet gratis.

Dette har DR gjort i Danmark, og dette har NRK for øvrig selv gjort tidligere. Den 10. januar 2024 forhindret NRK distribusjonen av NRKs radiokanaler via den globale radiodistributøren «TuneIn»⁶.

Skuespillerforbundet mener NRK, som Norges største statlige kulturinstitusjon, har en plikt til å gå foran når det kommer til det å verne om de norske rettighetshavernes rettigheter, og proaktivt sørge for en rimelig betaling fra *alle* former for distribusjon. Ikke minst fra distribusjon via kommersielle aktører som det er snakk om her.

NRK har mange oppgaver og mange roller – en av dem, mener vi, må være å påta seg rollen som normgivende i bransjen, med formål om å ivareta de hensyn som ligger i åndsverksloven som Kulturdepartementet har utarbeidet og Stortinget har vedtatt.

⁶ Se info fra NRK «NRK ut av TuneIn» på www.NRK.no